

MAIOR GHEORGHE CARACAȘ

DIN ZBUCIUMUL CAPTIVITĂȚII

De la 3 noiembrie 1916
până la
30 iunie 1918

Ediția a III-a revizuită
Prefață de Ion Bulei

CORINT

CAPITOLUL I

CUM AM CĂZUT PRIZONIER

 vântul vitejilor noștri porniți să înfăptuiască visul nostru de aur se sfărâmă dureros, însă vremelnic, în ciocnirea sângeroasă cu puhoiul dușman, pe câmpiile Transilvaniei. Era ceasul durerilor, ceasul jertfelor, fără de care nu s-a făcut niciodată nimic de seamă.

Veniseră dușmanii ca spuza, împinși de dorul cuceririlor nedrepte, să se măsoare cu noi, o mână de oameni. Eram puțini, dar, cu sufletele hotărâte, îndrăznirăm să ne măsurăm cu ei.

Onoarea noastră și sufletul unui neam întreg o cereau.

Siliți să ne retragem din calea năpraznicei lor ofensive, ne-am cățarat pe crestele Carpaților și acolo i-am oprit o clipă. Deși fiara dușmană își înfipsese gheara în glia strămoșească, totuși, în fața Predealului, apărarea noastră zădărnici avântul potopului lor cotropitor.

Pe Clăbucetul Taurului, o mână de români, urmași ai vânătorilor de la Grivița, își țineau încordați grumajii, în lupta aprigă cu dușmanul îndârjit. De cinci zile, neconținut, zi și noapte, plumbul dușman curgea ca ploaia pe creasta ocupată de vânători.

După nenumărate și cumplite ciocniri, aripile frontului nostru cedară puțin. Ele se îndoiau sub apăsarea ucigătoare, însă creasta rămase neclintită în mâinile vânătorilor.

În dimineața zilei de 3 noiembrie 1916, pe deasupra capetelor noastre se rotea, ca un vultur hrăpăreț, un aeroplan dușman. Curând după aceasta, ghiulelele inamicului începură să cadă peste noi.

Dușmanul, orientat, își reglase tragerea...

O vijelie nebună de obuze cutremura văzduhul; urgia lui Dumnezeu cădea, ca o ploaie arzătoare de plumb, peste noi! Urarele soldaților, strigătele răniților din șanțuri răsunau în vârtejul groaznic al morții, care se ridica de pretutindeni și care ne pândea pe toți.

Eram pierduți, căci orice legătură cu trupele dindărațului nostru era cu neputință. În bubuiturile formidabile, sub cerul de flăcări, pe pământul scurmat, ne aștepta moartea. Stăteam însă neclintiți la datorie.

Locotenentul Horia Lazăr și Bastaki erau cu mine.

Soarta noastră ne apărui, în răstimpul unei singure clipe, definitiv și limpede hotărâtă. Trebuia să pierim acolo, sfâșiați de un obuz sau îngropați de vii sub pământul care părea că fierbe.

Deodată, văzduhul se liniști. Gurile de tun amuțiră. Un foc viu de puști începu aproape de noi și dușmanul se năpusti asupra liniilor noastre, răsărind de pretutindeni și apropiindu-se în goană.

Pușini eram cei rămași încă în viață. Simțeam aceasta, fără să ne mai privim; totuși, focurile și grenadele noastre făceau încă goluri nenumărate în valurile de atac ale dușmanului. Artileria noastră își dresă curând glasul.

Un suflu de îmbărbătare ne învioră la zbârnăitul ghiulelelor românești ce ne treceau pe deasupra capetelor, sfărâmându-se în liniile dușmane.

Ne credeam scăpați. Cugetul ni se mai limpezi și că-utarăm împrejur. Când, deodată, glasuri dușmane se auziră în spatele nostru. Dușmanul pătrunsese pe la stânga frontului nostru și ne înconjura.

Într-o mișcare de supremă deznădejde, ne repezirăm înainte. O luptă disperată se încinse, cu focuri, cu lovituri de baionetă, cu pumnii, cu gura... Mulți din ai noștri căzură, mușcând doar pământul... Cu privirile pline de ură supremă, ne trezirăm între armele dușmane întinse spre noi.

Eram prizonieri...

Despuiati de tot ce mai aveam asupra noastră, furăm porniți între baionete, la spatele frontului lor. Un convoi trist, ca de înmormântare! Pășeam zdrobiți, muți, cu gura încleștată, cu privirile spre pământ, prin ploaia de gloanțe ce spinteca încă văzduhul.

Vedeam acum de aproape puterea pustiitoare a vârtejului de foc în care fuseserăm prinși. Pădurea, atât de falnică odinioară, era acum zdrobită, sfărâmată, ruptă și arsă sub urgia focului ce se dezlănțuise atât de spăimântător.

Pământul, groaznic frământat, era presărat cu ostași neînsuflețiți, căzuți în toate pozițiile imaginabile, resturi de trupuri omenești erau amestecate cu muribunzi cari gemeau în cele din urmă spasaturi, cu o lume de răniți ale căror strigăte de durere se pierdeau în aburul nelămurit și rece al serii de toamnă.

Zăpada, care începuse să cadă tot mai deasă, acoperea cu giulgiul ei ultimele suspine ale celor cari, după ce se luptaseră cu inamicul, se luptau acum cu moartea! Zăpada rară completa cu o nuanță de mută deznădejde acest tragic tablou, în care voința omenească părea paralizată și peste care noaptea se așternea oarbă...

Mă cutremurai de groază.

Dus de baionetele din spate, pășeam acum pe drumul captivității, purtând în suflet o noapte mai neagră decât aceea care învăluia pe cei căzuți și uitați...

ÎN MÂINILE DUȘMANULUI

Deși se întunecase bine, eu cu locotenentul Horia Lazăr urcam încă potecile troienite, pe drumul spre Predeal. Frigul pătrunsese, iar vântul rece spulbera cu furie fulgi mici și înghețați de zăpadă, biciuindu-ne obrazii. Pășeam cu anevoie, împiedicându-ne la fiecare pas de sârmele telefonice, care încurcau pădurea.

Din când în când, arareori, pătrundea până la noi ecoul slăbit al pocnetelor pricinuite în spargere de ghiulelele noastre. Cu cât ne apropiam însă mai mult de Predeal, cu atât urgia gurilor de foc dușmane zguduia mai tare pământul.

Târziu de tot, ajunserăm în Predeal. Satul zăcea învăluit în frig și cufundat în tăcerea durerii care-l stăpâna. Ici-colo, lumini pe la ferestre; prin curți, pe alocuri, umbre în nemișcare stau roată în jurul focurilor aprinse.

În fața unei case din mijlocul satului, stătea de pază o sentinelă. Era corpul de gardă. Aci furăm predați de către conducătorii noștri.

Împinși într-o cameră întunecoasă, duhoarea exalată de hainele și de trupurile celor doisprezece soldați nemți cari dormeau înăuntru ne trăsni de la ușă. Spectrul mizeriei captivității începea să ni se arate...

Alături de ei, pe aceleași scânduri goale, căzurăm zdrobiți, cu trupurile amorțite de frig și de foame, deșteptați la fiecă clipă de zgomotul sentinelor ce forfoteau fără conținere.

În dimineața zilei următoare, străbăteam ulițele Predealului, din care nu mai rămăsese decât o biată ruină. Casele fuseseră prefăcute în grajduri: dușmanul își urcase caii până și în etaje. Curțile erau pline de trăsuri și de bucătării, iar pe drumuri mișunau coifurile dușmane!

Am fost purtați pe la brigadă, pe la divizie și supuși la interogatoriu. Un ofițer neamț, trăit la noi în țară, se trudi zădarnic, prin uneltiri meșteșugite dar cusute cu ață albă, să smulgă din gura noastră vreo mărturisire folositoare lor. Încercarea lui fu zadarnică, din două pricini: întâi, noi ne cunoșteam datoria; al doilea, străduințele lui erau prea naiv mascate.

Peste zi am fost închiși în vila „Cuiul lui Pepelea”, iar seara, cu un vagon de vite, la un loc cu trupa, furăm conduși la Brașov, în condițiuni pe care și le poate lesne închipui oricine.

Într-o cameră a închisorii unui regiment din mijlocul Brașovului, pe niște saltele de paie murdare, ne odihneam trupul istovit de atâta zbucium și chinuit mereu de foame. În seara aceea nu ni s-a dat nimic de mâncare.

A doua zi și în cele trei zile următoare, cât am mai stat în Brașov, furăm purtați sub escortă pe străzile orașului, de câte ori eram conduși la popota trupei, unde luam masa.

Din Brașov, am fost porniți la Sibiu. Drumul, pe care altă dată trenul îl parcurgea în cinci ore, de astă dată l-am făcut în trei zile de mers, în care timp am fost lăsați în voia sortii. Sufeream și de frig, și de foame, căci nimeni nu se sinchisea de noi. Într-atâta sufeream, că și sergentului neamț Schreiber i se făcu milă de noi, văzându-ne ajunși ca niște umbre, și ne dădu o parte din pâinea lui.

În seara zilei a treia, am sosit la Sibiu. Era duminică, zi de sărbătoare.

Dușmanul, în trufia lui, pentru a ne înjosi și mai mult, ne duse chiar pe străzile din centrul orașului, până la cazarma honvezilor, unde am fost închiși.

Cazarma adăpostea un grup de ofițeri români, aduși de mai înainte, căzuți prizonieri pe valea Jiului.

Aci aflai pentru prima dată vestea dezastrului nostru și fui adânc zguduit când auzii că dușmanul izbutise să intre în țară.

Mizeria din această cazarmă era de neînchipuit. În camere mari, pe paie murdare, așternuți jos, ofițerii îngrămădiți unul într-altul se odihneau, frânți de oboseală.

Mult i-a trebuit oboselii pentru ca, în cele din urmă, să mă hotărască și pe mine să mă las să cad pe aceleași paie murdare, la rând cu ceilalți camarazi.

Timpul petrecut la Sibiu îmi va rămâne pe veci neuitat, ca una din cele mai negre pagini din viața de prizonier. Eram tratați ca animalele. O bucătică de pâine și un blid de lături ne erau hrana de toate zilele.

Niciodată nu voi uita amara priveliște pe care o înfățișau bietii ofițeri înfometăți, fiecare cu câte un ciob de oală, sau cu câte o cutie goală de conserve în mână, trecând rând pe rând să-și primească „hrana” din cazan.

Mizeria fu repede desăvârșită. În curând, din cauza murdăriei, ne umplură păduchii. Paraziții ajunseră o adevărată plagă pentru noi și mă îngrozeam la gândul că și eu le voi cădea pradă, în murdăria în care trăiam. Împreună cu camarazii Horia Lazăr, Orășanu, Popovici și Bastaki, strânși cu toții într-un colț, ne găseam în cea mai desăvârșită dragoste frățească, mângâierea vremurilor amare prin care treceam și noi, și țara.

Frățește am trăit tot timpul, iar cei 90 de lei, singurii bani ce-i aveam asupra mea în clipa când am fost făcut prizonier, au fost unica noastră avere, care cu multă

chibzuială fu administrată de Bastaki. În această stare de neagră mizerie și de apăsare sufletească, am stat mai bine de două săptămâni.

Așteptam ziua plecării în Germania ca pe o zi de mântuire. Era necunoscutul ce se înfățișa închipuirii noastre, necunoscutul pe care nu puteam să nu-l socotim mai blând decât clipa de față. Nădăjduiam cu toții într-o soartă mai omenească.

Cât de mare ne fu dezamăgirea, cât de zadarnice speranțele, cât de neagră fu realitatea către care ne îndreptam văzurăm în curând.

Zilele amare pe care le-am trăit în Germania încerc să le povestesc, în linii generale, în paginile ce urmează.

CAPITOLUL II SPRE GERMANIA

Intr-una dintre dimineți, pe la începutul lui decembrie 1916, trei sute de ofițeri români, înșiruiți în coloană, patru câte patru, în curtea cazărzii honvezilor, eram gata de plecare spre Germania.

O gardă numeroasă de nemți bătoși, aspri la vorbă și la înfățișare și exagerat de gravi în mișcări, ne luară în primire.

Glasul poruncitor și înțepat al ofițerului prusac porni convoiul. O înșiruire lungă de figuri abătute, în haine murdare și zdrențuite, pășea domol pe drumul înstrăinării, pe calea suferinței pline de amărăciuni...

Nouă zile neîntrerupte am străbătut prin țara dușmanilor noștri. Nouă zile, grămădiți prin vagoane, pe bănci de lemn, ne-am chinuit sufletul și ne-am zdrcincinat trupul de oboseală și de trudă. Neconținut eram flămânzi și însetați, căci aproape nimeni nu avea grijă de noi. Dacă mâncam o dată pe zi era prea de-ajuns și trebuia să ne mulțumim cu ce ni se da, cu ciorba de orez, gullii sau păsat. De un singur lucru s-au îngrijit mai mult nemții, de curățenia și igiena noastră. Aceasta, desigur, pentru că-și păzeau ei înșiși pielea.

Când am trecut granița Austriei, într-un oraș Oppeln, în niște instalațiuni făcute anume pentru prizonieri, am avut pentru întâia oară prilejul să admir spiritul de ordine și organizare al nemților. Modul practic de funcționare al băilor care, deși construite în niște simple barăci de lemn, erau destul de confortabile, prezenta pentru mine un interes deosebit. În aceste băi se puteau îmbăia și dezinfecata peste 5 000 de oameni odată. În barăcile de la Oppeln am fost reținuți 24 de ore, după care furăm îmbarcați în alt tren curat și porniți mai departe.

Odată intrați în Germania, am remarcat vădit mai multă regularitate și în mersul trenurilor: dar, în schimb, chiar din prima clipă am început să resimțim lipsa de alimente. Din prima clipă a început a ne îngrozi spectrul foamei care ne amenința!

Societatea noastră, Bastaki, Popovici, Orășanu, Horia Lazăr și cu mine, isprăvisem de mult proviziile ce le făcusem la plecare, iar puținele fonduri ce ne rămăseseră le rezervam pentru tutunul lui Horia, care era singurul fumător dintre noi.

Nouă zile de-a rândul am fost supuși la torturi supraomenești. Eram ținuti în loc ceasuri întregi pe la fiecare stație, pentru a lăsa liberă trecerea trenurilor încărcate de trupe, muniții și materiale care se îndreptau spre ai noștri. Trupele erau numai din contingente tinere, copii în vârstă încă fragedă, dar plini de avânt și de entuziasm, pe care și-l manifestau mai cu înflăcărare când treceau pe lângă trenul nostru, pe lângă noi, cei umiliți, cari abia mai puteam suporta zgomotele asurzitoare și expansiunea lor brutală, necum să ne mai ridicăm ochii spre a-i privi în față.

Cu cât înaintam mai mult, cu atât deveneau mai numeroase transporturile și ne înfricoșam de puterea armatei lor, cutremurându-ne de grija celor pentru care era

pregătită. Sub valul trist al durerii, sufletele ni se sfâșiau parcă, ne feream unul de altul să ne mai răscolim amintirile, să ne spunem păsurile sau să ne lăsăm târați de amintire spre cruda realitate din țară.

În drumul prin Ungaria, avusesem deseori satisfacția de a vedea ura neîmpăcată pe care o nutreau ungurii și austriacii împotriva nemților cari, deși le erau aliați, totuși, prin asprimea disciplinei lor, își creaseră o atmosferă foarte nefavorabilă. Aceste scene ne ușurau sufletele și ne făceau să nădăjduim dezbinarea care le-ar fi putut slăbi puterile.

Odată însă intrați pe teritoriul german, ne încredințărăm că hotărârea, organizarea și disciplina de fier a acestui popor îl făceau de neînving.

Aflasem acum că mergem la Stralsund, o insulă din Marea Nordului¹ și așteptam nerăbdători sosirea, căci prea eram istoviți de foame și de oboseala drumului!

În dimineața zilei a noua, sosirăm în orașul Stralsund, port la Marea Nordului². Aici trebuia să suportăm suferința lovitură morală, căci vestea căderii Bucureștilor sosise, și nemții o sărbătoreau cu mult fast.

Prin orașul împodobit de sărbătoare, furăm purtați ca trofee de război, în expansiunile de bucurie ale copiilor și ale întregii populații, care striga cât o ținea gura: „Bukarest genommen”³.

Nenorocita înșiruire de trupuri istovite își îndreaptă pașii spre insula în care avea să-și îngroape nădejdea vieții, spre calvarul suferințelor ce aveau să înceapă.

¹ În realitate, o insulă din Marea Baltică (n. coord.).

² În realitate, port la Marea Baltică (n. coord.).

³ „Am ocupat Bucureștiul” (germ. în original, n. red.).